

КИЇВСЬКИЙ СТОЛИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

Факультет журналістики
Кафедра журналістики та нових медіа

БАКАЛАВРСЬКА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

**«УКРАЇНСЬКА ДУША В СЕРЦІ ФРАНЦУЗЬКОЇ КАНАДИ»:
ОСОБЛИВОСТІ СТВОРЕННЯ ДОКУМЕНТАЛЬНОГО ВІДЕОНАРИСУ**

Здобувачки першого (бакалаврського)
рівня вищої освіти
групи ЖУРБ-2-21-4.0д
галузі знань 06 Журналістика
спеціальності 061 Журналістика
освітньої програми 061.00.01
Журналістика
Мамаєвої Дар'ї Артемівни

Використання чужих ідей,
результатів і текстів
мають посилання на відповідне
джерело

Д.А. Мамаєва

Науковий керівник:
Борець А.А.
кандидат наук із соціальних
комунікацій

Розширена шкала _____

Кількість балів: __ Оцінка: ECTS __

Допускаю до захисту перед ЕК

І.В. Погребняк,

завідувач кафедри журналістики та
нових медіа

Голова комісії _____

(підпис) (ініціали, прізвище)

Члени комісії _____

(підпис) (ініціали, прізвище)

(підпис) (ініціали, прізвище)

(підпис) (ініціали, прізвище)

м. Київ – 2025 рік

ЗМІСТ

I. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА.....	3
1.1. Обґрунтування актуальності проєкту.....	3
1.2. Мета і завдання роботи.....	3
1.3. Перелік методів здійснення творчого пошуку.....	4
II. СПЕЦИФІКАЦІЯ ПРОЄКТУ «УКРАЇНСЬКА ДУША В СЕРЦІ ФРАНЦУЗЬКОЇ КАНАДИ».....	7
2.1. Теоретико-методологічні засади.....	7
2.2. Структура і рубрикація медіапроєкту.....	9
2.3. Контент та засоби виразності.....	11
2.4. Технічні й програмні засоби.....	12
2.5. Сфера застосування та результати апробації.....	13
2.6. Висновки.....	14
III. СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	16
IV. ДОДАТКИ.....	17
V. ДОКУМЕНТАЦІЯ	20
VI. АНОТАЦІЯ.....	44

I. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

бґрунтування актуальності проекту

Документальний відеонарис «Українська душа в серці французької Канади» розповідає про збереження української культури, мови та традицій у місті Монреаль — центрі франкомовної провінції Квебек. Українська діаспора в Канаді — одна з найбільших у світі, і про неї часто розповідають різні медіа. Але залежно від регіону життя українських іммігрантів у Канаді має свої особливості: різний досвід адаптації, труднощі та шляхи до стійкості. Через це відчувається брак контенту, який би показував життя українців у конкретних регіонах країни, зокрема в Квебеку.

Зазвичай історії про діаспору зосереджені на великих українських громадах у Канаді. Натомість менш чисельні громади, як-от у Монреалі, залишаються поза увагою. З часом інформація про них зникає або губиться в архівах. Тому створення документального відеонарису саме про українців у Квебеку дає змогу показати унікальний досвід збереження національної ідентичності в менш відомому регіоні.

Актуальність проекту полягає в тому, що він показує, як українці зберігають мову, культуру і традиції за кордоном — особливо це важливо зараз, коли через повномасштабну війну тисячі наших співгромадян виїхали до інших країн. Адаптуючись до нового життя, багато з них стикаються з ризиком втрати зв'язку з рідною культурою, особливо діти. Саме тому важливо показувати приклади діаспор, які активно підтримують українську мову та культуру за межами України.

Мета і завдання роботи

Мета проекту полягає у створенні відеонарису, який би поширював інформацію про збереження української культури, звичаїв і мови серед представників діаспори, які проживають безпосередньо на території франкомовної провінції Квебек, зокрема у місті Монреаль.

Завдання проєкту передбачають:

- Правдиве відображення стану української культури, звичаїв і мови серед українських іммігрантів в Монреалі, провінції Квебек.
- Ознайомлення аудиторії з людьми, які сприяють відновленню, збереженню і поширенню вищезазначених елементів української спадщини.
- Поширення ідеї про важливість збереження національної ідентичності не тільки в Україні, а й поза її межами.
- Зображення впливу зазначеного середовища на українську мову і культуру.
- Обговорення проблем, з якими довелося зіштовхнутися представникам різних хвиль імміграції в Квебеку.
- Мотивація людей до участі у збереженні української культури через позитивні приклади героїв й експертів проєкту.

Об'єкт дослідження – українська діаспора в Монреалі як культурна спільнота, що зберігає, трансформує і адаптує українські національні традиції в умовах багатонаціонального середовища Канади і провінції Квебек зокрема.

Предмет дослідження – феномен збереження, трансформації і популяризації українських національних традицій у середовищі української діаспори в Монреалі. До цього списку варто віднести організацію і проведення свят, розповсюдження творів фольклорної спадщини, передавання і дотримання рецептів українських страв, збереження ремесла і мистецьких практик (вишивка, писанкарство, петриківський розпис тощо), а також захист мови і її поширення серед майбутніх поколінь іммігрантів.

Перелік методів здійснення творчого пошуку

Реалізація мети документального відеонарису «Українська душа в серці французької Канади» передбачає проведення всебічного творчого пошуку, який охоплює кілька важливих етапів. Насамперед здійснювався ґрунтовний

аналіз теми через дослідження історичних джерел, архівних матеріалів і сучасних публікацій, що висвітлюють питання збереження української культури в діаспорі. Це дозволяє окреслити основні аспекти проблематики і визначити ключові напрямки для подальшого дослідження.

Одним із головних методів є проведення інтерв'ю з героями й експертами. Прямий збір інформації безпосередньо від джерела дозволяє не лише задокументувати особисті історії, а й сформуванати цілісне уявлення про процес збереження українських традицій у Монреалі. Список учасників інтерв'ю складається з представників української громади, громадських діячів, істориків і дослідників, учасників подій, пов'язаних з життям діаспори, а також батьків, які прищеплюють своїм дітям любов до батьківщини. Запропонована вибірка учасників забезпечує різнобічний підхід до висвітлення теми, а отже робить проєкт збалансованим і ґрунтовним.

Пошук і використання візуальних матеріалів, зокрема архівних фото і відео, документальних свідчень, зйомок українських фестивалів та культурних заходів, став невід'ємною частиною творчого процесу створення. Усі ці елементи додають програмі історичної глибини і відчуття залученості, створюючи візуальну розповідь, що підсилює зміст висловлювань героїв і експертів.

Крім того, реалізація проєкту передбачала особисті дослідження, які склалися з відвідувань осередків української громади, культурних установ і архіву. Цей підхід до збору інформації дозволив не лише отримати ексклюзивні матеріали, а й краще зрозуміти сучасний стан української ідентичності в монреальському мультикультурному середовищі.

Творчий підхід проявився також на етапі постпродакшну нарису. Монтаж поєднав різні стилістичні прийоми: чергування інтерв'ю з візуальними вставками, використання закадрового тексту, музичного супроводу, а також візуальних переходів і стилістичних ефектів. Саме ця частина реалізації проєкту має ключове значення для сприйняття контенту

глядачем, адже дозволяє подати матеріал динамічно й структуровано, утримуючи увагу аудиторії та сприяючи кращому розумінню теми.

Одним з важливих елементів оформлення відеонарису стало використання штучного інтелекту, зокрема для реконструкцій вулиць і площ Монреалю за старими фотографіями. Подібний супровід дозволяє глядачам зануритися в атмосферу старого міста і відчувати ритм життя кінця XIX – початку XX століття. Варто зазначити, що такі реконструкції збагачують як інформативну, так і візуальну складову проєкту. Оцифровані архівні зображення, доповнені нейромережами, дають змогу побачити вулиці, які вже давно змінили свій вигляд, і навіть уявити, як могли б виглядати люди того часу. Згадані вище прийоми доповнюють контент, додаючи йому глибини, що сприяє кращому усвідомленню фактів, поданих в оповіді.

II. СПЕЦИФІКАЦІЯ ПРОЄКТУ

«УКРАЇНСЬКА ДУША В СЕРЦІ ФРАНЦУЗЬКОЇ КАНАДИ»

2.1. Теоретико-методологічні засади

Документальний відеонарис «Українська душа в серці французької Канади» досліджує питання збереження українських традицій, мови і культури в діаспорі Монреаля. Подібна проблематика включає в себе низку елементів, які доповнюють один одного, створюючи єдину картину. Для аналізу цих складових під час створення проєкту вивчалися наявні дослідження з тематики української діаспори та її культурної ідентичності на території провінції Квебек за проміжок часу від 1891 року й до сьогодні. Крім того, було проведено роботу з пошуку й аналізу джерел, пов'язаних з діяльністю українських іммігрантів в Монреалі, що наразі зберігаються в архівах Українського національного об'єднання.

Аналіз медіапроєктів у цій сфері показав, що таких документальних програм небагато, і більшість з них не висвітлює вузькоспеціалізовані теми. Більшість платформ у соціальних мережах, як от YouTube-канал від Ukrainian Canadian Congress, висвітлює новини присвячені імміграційному процесу і дають поради щодо окремих сфер життя: пошук роботи, медичне страхування, заповнення декларації, подача документів на соціальну допомогу тощо.

З іншого боку, проєкти про історію українців в Канаді і збереження їхньої національної ідентичності все ж існують, але, як було зазначено у першому розділі, ці медіапродукти переважно охоплюють великі масиви інформації, що стосуються всіх провінцій загалом, а тому регіональні деталі залишаються непоміченими. Варто також зазначити, що такі проєкти одиничні і часто є доповненням основного каналу, що займається поширенням корисної для іммігрантів інформації і порад. Прикладом до цього твердження може слугувати блог на платформі YouTube під назвою «U Multicultural Channel». Там розміщено декілька подкастів, присвячених темі культури і історії

діаспори: наприклад, «УКанаді: Звідки у Канаді взяли українці та як не втрачати свою ідентичність?» (U Multicultural Channel, 2024).

Більш ґрунтовні матеріали можна знайти на сайтах великих організацій, що займаються збереженням, дослідженням і поширенням знань про історію і культуру української діаспори. Проте ці тексти важко ідентифікувати як медіапродукти, адже більшість опублікованих елементів є книжками, аналітичними дослідженнями чи науковими статтями, якими зазвичай не надто цікавиться широкий загал. До організацій, які опікуються поширенням, вищезазначеної літератури, можна віднести Українсько-канадський дослідчо-документаційний центр.

Цільова аудиторія проєкту «Українська душа в серці французької Канади» охоплює кілька груп. У першу чергу це представники української діаспори в Монреалі — молоді люди, які шукають спосіб зберегти свою національну ідентичність, а також старше покоління українців, народжених у Канаді, яке прагне передати свій досвід і спогади молодшим. Другою важливою аудиторією є українці віком від 18 до 60+ років, які живуть в Україні. Для них проєкт демонструє, як можна зберегти українську мову, культуру й традиції навіть далеко за межами Батьківщини. Він також порушує важливу тему: виїзд з України — це не зрада, а міграція не повинна ділити суспільство.

Жанрову природу і формат програми можна назвати комбінованим, тобто у ньому простежується асиміляція низки журналістських та документалістських жанрів. Таким чином, елементи інтерв'ю в проєкті постають основним механізмом, що будує і структурує сюжет, а також дозволяє висвітлити особисті історії членів громади і довести достовірність слів експертів. Репортажні елементи створюють відчуття присутності і визначають настрій оповіді, тоді як аналітичний сегмент дозволяє включити результати досліджень і експертні думки, зробивши матеріал історично достовірним. Важливим елементом проєкту стали також архівні відеозаписи, надані окремими організаціями. Подібні деталі допомогли підтвердити слова

героїв і експертів документальними матеріалами, що зробило історичну частину проєкту переконливішою.

З урахуванням згаданих жанрових елементів факти у відеонарисі підтверджені коментарями експертів, архівними документами та матеріалами місцевих дослідників. Водночас думки героїв показані як особисті погляди на події, що додає емоційності та робить проєкт більш різноплановим і цікавим для глядачів.

Методологія збору інформації за класичною структурою містить в собі три елементи:

єрвинні джерела загалом включають інтерв'ю з представниками української громади в Монреалі (учасниками культурних подій, організаторами фестивалів, діячами культури, засновниками організацій і об'єднань, а також звичайними жителями міста). Крім того, сюди варто віднести репортажі з місць подій (національні фестивалі, заняття в українських школах, церковні служби) й архівні матеріали громади, особисті спогади, листування, фотографії тощо.

торинні джерела складаються з наукових досліджень про українську діаспору та її культурну адаптацію, праці істориків, соціологів, культурологів, а також публікації в медіа про українські традиції в Канаді.

ретинні джерела — енциклопедії і довідники з теми історії діаспори в Квебеку.

2.2. Структура медіапроєкту

Назва проєкту: «Українська душа в серці французької Канади».

Автор: Дар'я Мамаєва.

Жанр: Документальний відеонарис.

Хронометраж: 47 хвилин.

Мета проекту — створення відеонарису який би міг правдиво відобразити історію української громади і життя її сучасників в Монреалі. Відображення збереження традицій, мови і культури у процесі інтеграції в новому середовищі.

Експерти:

Галина Лихошва — гід по Монреалю і Квебеку, перекладачка з французької і англійської мов, дослідниця історії діаспори в провінції Квебек.

Катруся Смолинець — президентка Українського національного об'єднання Квебеку у Монреалі.

Євген Кравченко — член управи Українського національного об'єднання Квебеку у Монреалі.

Герої:

Марія Білаш — радниця з відкритих інновацій в стартап-інкубаторі Centech, засновниця організації «Le Petit Varenyk Ukrainien», представниця від змішаної українсько-квебекської сім'ї.

Дмитро Самбурський — головний інженер з якості програмного забезпечення, представник від однонаціональної української сім'ї, що живе у Квебеку.

Стилістика оповіді поєднує у собі експертні думки й особисті історії героїв, які розповідають про труднощі у збереженні традицій і вихованні дітей у рідній мовній культурі. Важливою частиною побудови сюжету є закадровий голос, який підсумовує і адаптує довгі, неструктуровані відповіді експертів для кращого розуміння глядача.

Візуальне оформлення відеонарису включає декілька важливих аспектів. Провідною концепцією для побудови переходів і титрування персонажів стало використання розроблених власноруч вставок у стилістиці старої газети. Це оформлення можна простежити впродовж усього відео, воно з'являється під час першої появи експерта чи героя у кадрі, а також як рамка для відображення архівних фото і відео. Зав'язка сюжету і головне питання проекту відповідно починаються із залишеної у парку газети.

Структуризацію проєкту можна визначити за темою оповіді. Таким чином, документальний відеонарис «Українська душа в серці французької Канади» умовно поділений на такі тематичні частини:

сторія українців в провінції Квебек, зокрема в Монреалі, починаючи від перших прибулих і до сьогодні.

українське національне об'єднання і його значення для збереження української культури в Квебеку.

особливості збереження українських традицій і мови у змішаних і однонаціональних сім'ях, основні труднощі і бар'єри.

Контент та засоби виразності

Контент документального відеонарису «Українська душа в серці французької Канади» є мультимедійним за багатьма характеристиками. Проєкт об'єднує відеоматеріали, фотографії, аудіосупровід і візуальні доповнення у форматі тексту та графічних елементів.

Для візуального оформлення тайтлу — підпису ім'я, прізвища і посади героя чи експерта — було розроблено мультимедійну вставку в стилістиці старої газети, далі — «Газетна рамка». На нерухомій сторінці видання наявна «жива» (рухлива) фотографія персонажа, з яким має початися розмова, у цей же час у спеціальній рамці друкується текст, що титрує зображену особу. Цей ефект створює цікаве візуальне оформлення, яке дозволяє глядачеві відчувати історичну атмосферу оповіді. Елемент «Газетна рамка» спирається на подальший перехід — «занурення» в кадр з персонажем, зображеним на відео.

Для зображення старого міста в проєкті було використано фотографії з електронного архіву Монреалю. Уникнути статичних кадрів допомогло використання технологій штучного інтелекту. Таким чином вдалося перетворити старі світлини на візуальні елементи, що відображають ритм і атмосферу життя тогочасних жителів Монреалю.

Важливу роль в оформленні медійного продукту відіграє музичний супровід і звукові ефекти. Усі використані мелодії доповнюють відеоряд і водночас не заважають сприйняттю закадрового голосу оповідача.. Обрана для проєкту музика переважно спокійна і нейтральна, вона не є основним елементом виразності, а лише доповнює вже наявні. Інші ефекти також підсилюють зображене у відео. Для «Газетної рамки», наприклад, використовувався звук друкарської машинки, який допомагає передати дію на екрані.

2.4. Технічні й програмні засоби

Створення мультимедійного контенту зазвичай вимагає професійної техніки, проте якісний продукт можна зробити навіть без дорогого або спеціалізованого обладнання.

Для зйомки інтерв'ю була використана камера **SONY Alpha A6300** зображення багатьом новим приладам. Залежно від дальності зйомки застосовувалися різні об'єктиви. Для пейзажних кадрів загального плану перевага надавалася лінзі **SONY 16-50mm**, тоді як крупні ракурси були зафільмовані на оптичний елемент **SONY 55-210mm**. Основним об'єктивом, що використовувався для запису інтерв'ю і розмов з героями та експертами, став **7Artisan 25mm**.

Важливе значення для якості картинки відіграє освітлення, адже саме воно дозволяє відкоригувати недоліки ілюмінації в приміщенні і завдяки цьому вдосконалити кадр. Світло на локаціях з замкненим простором забезпечував набір устаткування компанії **SKYTEX**, що складався з двох ламп з функцією зміни температури освітлення й дистанційного керування.

Для записування звуку було використано Bluetooth-петличку бренду

пристроїв, завдяки чому зручна у використанні під час як оперативних, так і запланованих зйомок.

Для відеомонтажу було використано декілька програм, зокрема **Da Vinci** і **Adobe Premiere Pro 2020**. Перший додаток дозволив ефективно формувати відеоряд: робити нарізки, прискорювати чи сповільнювати кадри, фарбувати картинку відповідно до стилістики, а також додавати ефекти переходів. Друга ж програма була використана для очищення звуку у деяких відео і редагування фонові музики.

Візуальний елемент «Газетна рамка» був розроблений у графічному редакторі **Canva**. Програма дозволяє користувачам застосовувати широкий спектр функцій, що допомагають у створенні необхідних для оформлення відео деталей, які зрештою доповнюють готовий медійний продукт і додають йому унікальності.

У розділі «Контент і засоби вираження» згадувалося використання штучного інтелекту для створення відео на основі архівних фотографій міста. Цьому посприяла можливість застосувати сайт **Video Studio AI** від розробника дозволила зробити старі зображення цікавішими й приємнішими для сприйняття.

2.5. Сфера застосування та результати апробації

Метою будь-якого медіапроекту є привернення уваги якомога ширшої аудиторії. Зважаючи на це, перед публікацією документального відеонарису «Українська душа в серці французької Канади» було розміщено серію анонсів у соцмережах Instagram і Facebook. До цього процесу долучилися герої та експерти проекту, а також організації, які допомагали в зборі інформації для створення достовірного та якісного контенту.

Важливим елементом промоції стали публікації уривків інтерв'ю на сторінці онлайн-видання «Грінченко-інформ». Розшифровані фрагменти

розмов стали вдалим доповненням до основної історії, викладеної у журналістських текстах. Крім того, зазначення джерела — тобто посилання на відеонарис — дало змогу зацікавити ширше коло читачів і потенційних глядачів. Відповіді експертів, інтегровані в текстові матеріали, не лише сприяли промоції, а й дозволили охопити ту частину аудиторії, яка з певних причин не користується соцмережами.

Готовий проєкт було опубліковано на платформі YouTube, на авторському каналі під назвою Mamaу-Petite-Patrie. Хоча кількість підписників на момент запуску була мінімальною, завдяки анонсам у соцмережах та матеріалам «Грінченко-інформ» вдалося залучити перших глядачів і збільшити охоплення аудиторії. Станом на 03.06.2025 року кількість переглядів відеонарису становила 311. Найбільшу зацікавленість проєкт викликав серед глядачів з України (35%) і Канади (19%), що підтверджує актуальність теми як для української діаспори, так і для мешканців України.

2.6. Висновки

Документальний відеонарис «Українська душа в серці французької Канади» — це унікальний проєкт, що поєднує у собі історичну достовірність, зважені роздуми експертів, подекуди емоційні оповіді героїв, а головне відображає правдиве життя діаспори в межах однієї канадської провінції.

Актуальність проєкту зумовлена вибором молодослідженої теми — життя української громади у провінції Квебек. Хоча питання присутності українців у Канаді висвітлювалося неодноразово, більшість матеріалів стосується загальних аспектів або регіонів із численною діаспорою. Цей же відеонарис зосереджений на особливостях життя наших співвітчизників у франкомовному Квебеку, зокрема в Монреалі. Завдяки відсутності схожих медіапродуктів, проєкт вигідно вирізняється своєю унікальністю та є цікавим як для українців за кордоном, так і для аудиторії в Україні.

Документальний відеонарис виконує важливу місію — поширює знання про збереження українських традицій і мови за межами батьківщини. Основна мета — показати, що навіть на іншому континенті українці залишаються відданими своїй культурі й активно підтримують Україну.

Попри те, що проєкт створено без використання сучасної професійної техніки, це не позначилося на його якості. Надійне обладнання, уважне ставлення до зйомок, ретельний монтаж і грамотна побудова оповіді дозволили отримати якісний журналістський продукт. Відеонарис відповідає професійним стандартам журналістики та враховує етичні вимоги Кодексу етики українського журналіста.

Таким чином, *«Українська душа в серці французької Канади»* посідає важливе місце серед вузькоспеціалізованих документальних матеріалів. Він не має прямих аналогів і розкриває важливі аспекти життя української громади в Монреалі.

III. СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

одекс етики українського журналіста [Електронний ресурс] / Незалежна медіа-профспілка України. – Режим доступу: <https://cje.org.ua/ethics/> професійні стандарти журналістської діяльності / Комісія з журналістської етики. – К.: КЖЕ, 2014. – 32 с.

Канаді: Звідки у Канаді взяли українці та як не втрачати свою ідентичність? [Електронний ресурс] // U Multicultural Channel, 2024. – Режим доступу: [https://www.youtube.com/watch?v=](https://www.youtube.com/watch?v=mmigrate%20to%20Canada%20from%20Ukraine)

mmigrate to Canada from Ukraine [Електронний ресурс] // Government of C

ibrary and Archives Canada. Ukrainians in Canada, 1891–1930

h

Alexander Biega, Myroslaw Diakowsky. – Edmonton: Canadian Institute of Ukrainian Studies, 1985. – 345 p.

krainian Canadian Congress (Конгрес українців Канади) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.ucc.ca/>

krainian Canadian Research and Documentation Centre (Українсько-канадський дослідно-документаційний центр) [Електронний ресурс]. –

Режим доступу: <https://www.ucrdc.org/>

и

ж

й

ш

р

д

о

у

р

ф

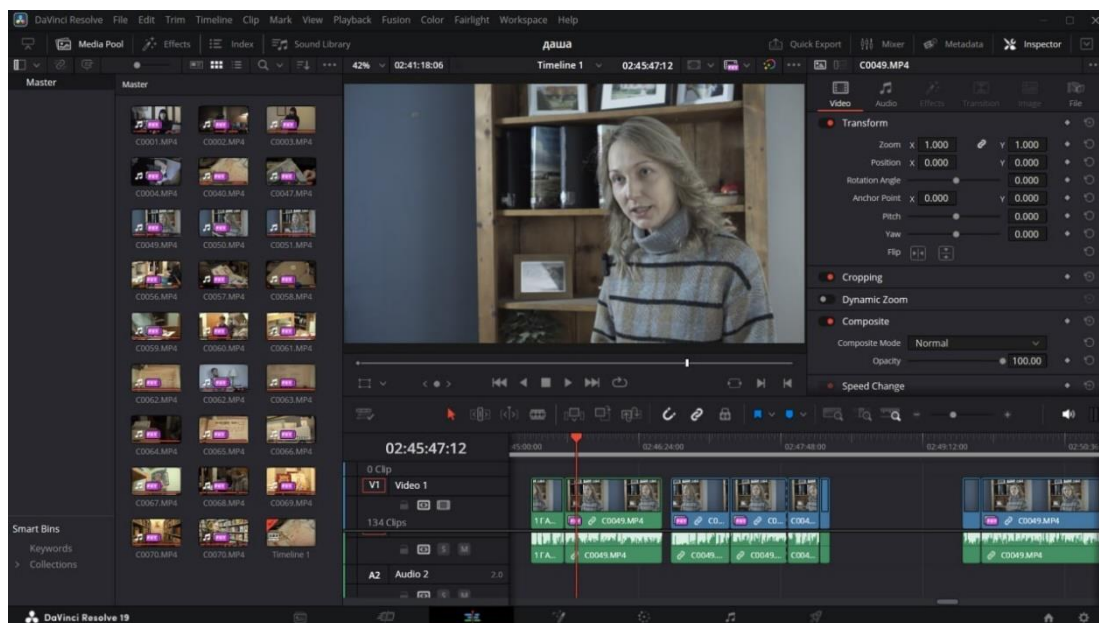
ї

у

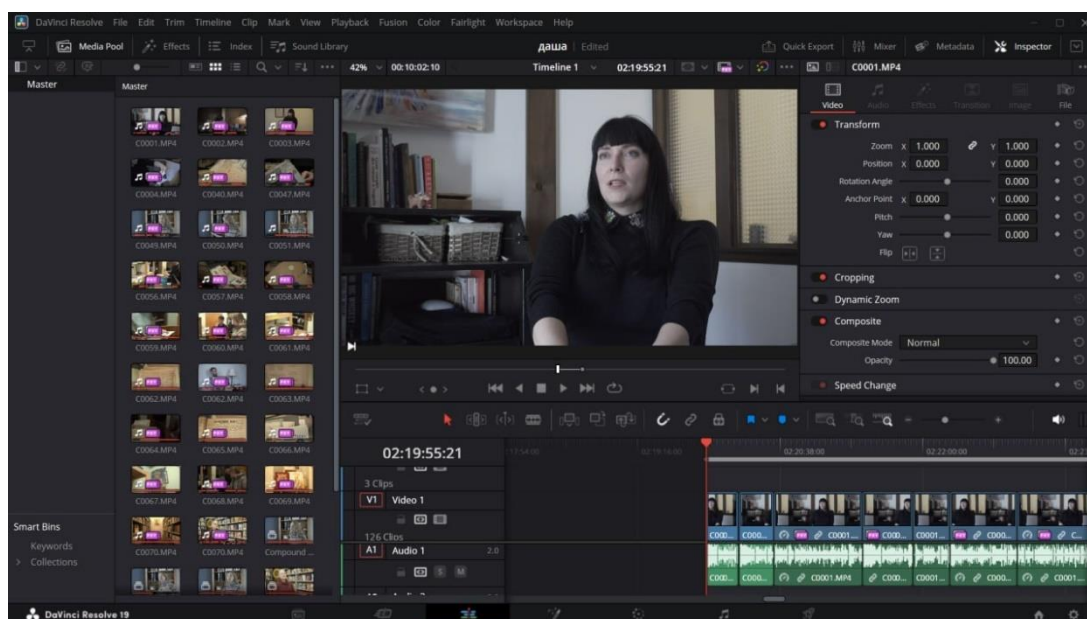
IV. ДОДАТКИ

Додаток А

Монтаж інтерв'ю з дослідницею Галиною Лихошвою

Нарізка моментів інтерв'ю з Марією Білаш

Додаток Б

Архівне фото членів Українського національного об'єднання, використане для супроводу закадрового голосу

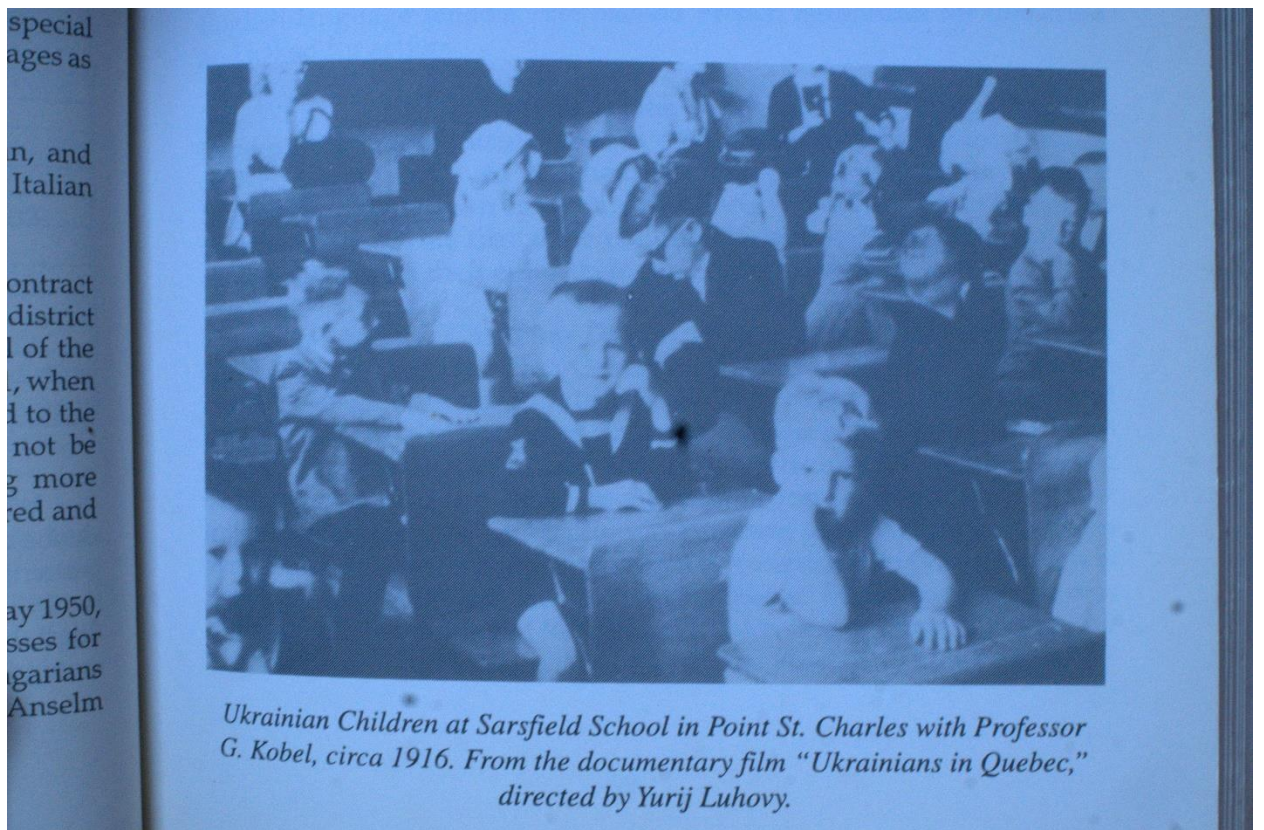
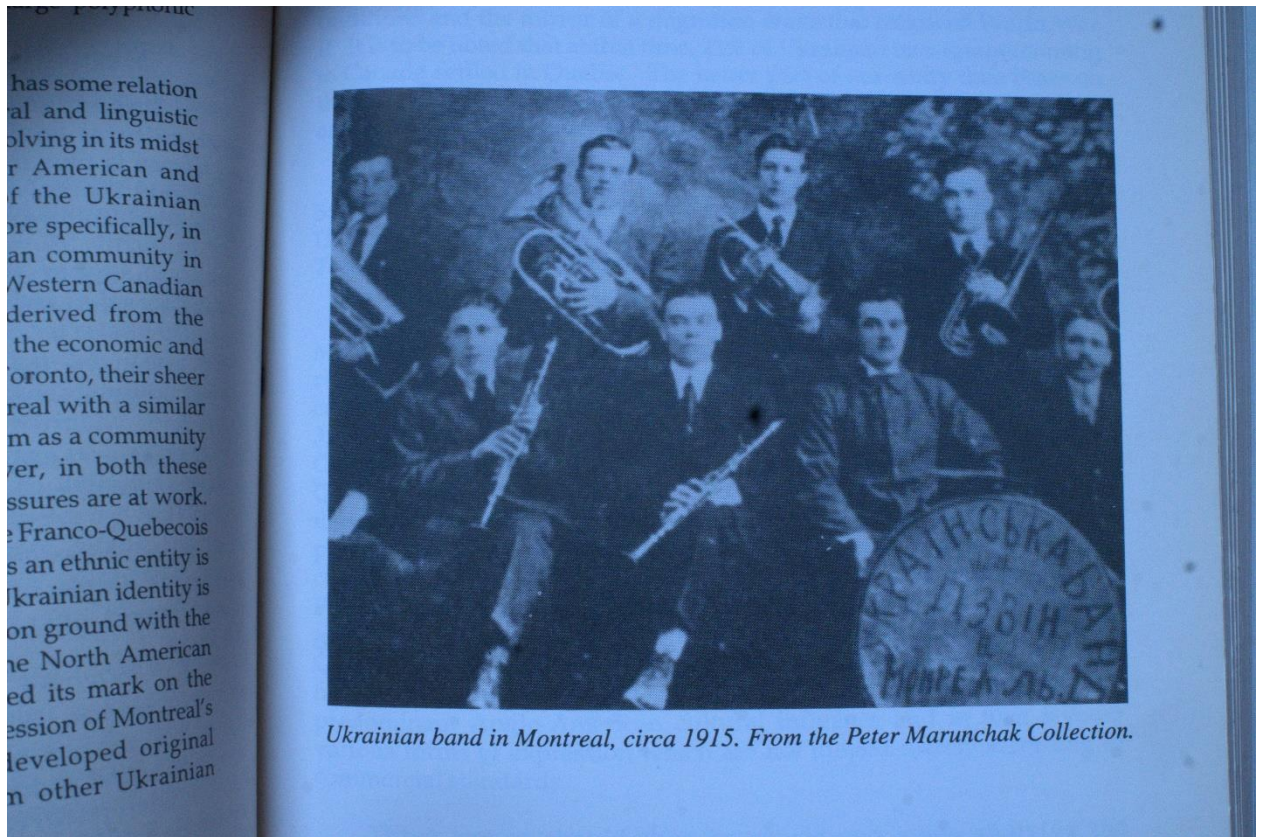
Додаток В

Приклад оформлення відео за допомогою візуального ефекту «Газетна рамка»

Додаток Г

Процес дослідження книжок, архівних записів і фото за темою роботи

V. ДОКУМЕНТАЦІЯ

Сценарний план

Назва: *Українська душа в серці французької Канади*

Тривалість: 50 хвилин

Закадровий голос «ВСТУП»

Відеосупровід: вулиці Монреаля, відеопрогулянка Старим Портом, кадр залишеної на лавці газети, для подальшого переходу до інтерв'ю.

Монреаль – найбільше місто франкомовної провінції Квебек. Його вулиці приховують незліченну кількість цікавого й незвичного, а дуалістичність міста породжує безліч суперечностей. Краса канадської природи переплітається з індустріальними краєвидами мегаполіса, французька і англійська мови утворюють дивний симбіоз, а різнобарвні культури світу співіснують у відносній злагоді. Місто з населенням більше ніж півтора мільйона осіб, стало домом для людей багатьох національностей. Та де ж серед цього культурного різноманіття відшукати наше, українське?...

Візуальний ефект: Перехід «Газетна рамка» – інтерв'ю з Галиною Лихошивою в музеї Шато-Рамзі.

Галина Лихошва: Історія української громади у Канаді дуже цікава і ще не повністю вивчена. Якщо ми кажемо про першу хвилю міграції, яку зазначають багато істориків, це десь 1890 рік.

Закадровий голос «Перші іммігранти з України»

Відеосупровід: вулиці старого Монреаля, реконструкція річкового порту за допомогою штучного інтелекту.

Першими іммігрантами з України, що прибули до Канади, стали мешканці Галичини та Буковини. У ті часи наша Батьківщина була поділена

між двома країнами – Російською імперією і Австро-Угорщиною, тож усі новоприбулі асоціювали себе саме з регіонами, з яких вони приїздили, або ж з релігійною парафією – тобто уніати чи католики.

Галина Лихошва: Практично чверть мільйона українців переїхали до Канади. Чому саме до Канади? Тому що молодий уряд Канади з міністром внутрішніх справ Кліфордом Сіфтенем, він хотів заселяти безпосередньо західні провінції Канади, які були без населення. І щоб Сполучені Штати Америки, які також бажали розширитися на Захід, не захопили ці дуже великі території.

Була така програма відкрита для нових іммігрантів. Що означає нових іммігрантів? Якщо раніше іммігрантів обирали тільки з англomовних країн, наприклад, з Британії, Ірландії чи Шотландії, то зараз вони відкрили для усіх жителів Європи. Це були німці, італійці, поляки, це була вся Східна Європа, тобто і українці також.

Галина Лихошва: Як саме привертали, щоб люди покинули свою країну і як-ніяк переїхали там, де нічого немає. Тільки поля, які треба було оброблювати. Молодий канадський уряд видавав 16 акрів безкоштовно землі, ділянку для побудови будинку, а також безпосередньо сільськогосподарські засоби, щоб працювати.

І українці вони не мали на той час своєї землі. Вони були кріпаками чи в Російській імперії, чи в Австро-Угорщині. І коли вони дізналися про таку нагоду: мати безпосередньо щось своє, свою землю, свій будинок, то багато хто переїхав.

Ціль цієї програми була безпосередньо заселити західні території. Тобто, українці чи інші, поляки, німці, коли приїздили вони в Монреаль, наприклад,

чи в Східну Канаду, їх відправляли, як би примусово, відправляли на західні території. Але не всі. Не всі хотіли туди їхати, тому що, можливо, вони знайшли вже роботу, наприклад, в місті Монреаль і дехто залишався безпосередньо в Монреалі.

Візуальний ефект: Перехід «Газетна рамка» – розмова з Євгеном Кравченком в архіві УНО.

Євген Кравченко: Тоді прибували кораблями з Квебек-Сіті до Монреалю, а звідси вони їхали у більш західної землі. Знову ж таки, потрібно розуміти, що це не був просто дар Божий, що ти приїжджаєш і в тебе поле, будь ласка, обробляй. По-перше, житла не було, де жити. По-друге, там дуже суворий клімат. Плюс сама земля – це не було голе поле, там було велике каміння, яке потрібно було якось дістати з тієї землі, щоб вона була придатна до сільськогосподарської роботи. Тому щоб почати обробляти цю землю потрібно було докласти багато зусиль.

Перші українці, які туди їхали робили землянки, бо треба було якось перший час жити з сім'єю. Тому вони везли з собою сюди все, що вони могли, якісь навіть каструлі, щоб їсти готувати. Це було дуже-дуже важко для перших переселенців. Треба розуміти, що це не така імміграція як зараз, коли ти приїжджаєш і тут уже є люди, які розмовляють твоєю мовою, якісь організації, які мають на меті допомагати іммігрантам зі своєї країни. Тоді коли приїжджали такого не було.

Відеоряд: українські церкви в Монреалі (прискорена зйомка з дрона).

Галина Лихошва: Українські церкви були осередками не тільки релігійної діяльності, а також і соціальної діяльності, громадської діяльності. Наприклад, якщо іммігрант з України приїздив до Монреалю, він безпосередньо йшов до

церкви. До церкви знайти, по-перше, житло, щоб йому допомогли з роботою. І, як-ніяк, ти бажаєш продовжувати вести той спосіб життя, як ти вів в Україні. Спілкуватися з співвітчизниками, які знають мову, які знають, як то, що відбувається.

Я помітила дуже цікаву рису в українських церквах тут в архітектурі, в Монреалі, що є перший поверх, безпосередньо там, де зала, і є підвал такий. Є сходи і є підвал. Чому? Тому що у підвальному приміщенні це була зала, де зустрічалися українці. Наприклад, їм треба було десь знайти житло, чи знайти адвоката, чи знайти ріелтора, чи знайти роботу, чи там проводилися, наприклад, великодні базари, чи різдвяні якісь події. Тобто церква була не тільки церквою, а ще громадським осередком.

Галина Лихошва: Перші українські іммігранти в Монралі будуть з іншими іммігрантами знаходитися в тих кварталах, де безпосередньо працедавець надає житло. Одним з головних працедавців в Монреалі була залізнична компанія «Велика магістраль» і безпосередньо були потрібні люди працювати як на залізничній трасі, так і для побудови локомотивів, для ремонту, тобто для майстерень. Чому? Тому що безпосередньо це була мрія Канади – зв'язати східні провінції з західними провінціями. Дуже було багато роботи.

Українці будуть працювати в майстернях на цій залізниці. І, звичайно, не дуже їх беруть охоче. Є деякі українці, які будуть змінювати прізвища на англомовні, наприклад, чи казати, що вони не з України. І навіть франкомовне населення було також не дуже гарно ставилося до українців. Вони навіть в деяких джерелах написано, що вони кидали каміння. Вони розбивали вікна у тих квартирах, де жили українці. І українцям навіть було холодно взимку. І коли вони ходили, наприклад, до церкви, також це каміння могло бути кинуто в них, коли вони йдуть до церкви. Але знову хочу зазначити, що це було не тільки і не особливо для українців. Тобто це безпосередньо для всіх

іммігрантів зі Східної Європи. Тому що місцеві англомовні та франкомовні вважали, що іммігранти забирають робочі місця у місцевого населення.

Закадровий голос «Розселення українців в Квебеку»

***Відеосупровід:** реконструкція залізничних робіт, ярмарків і старих вулиць Монреаля з архівних фото за допомогою технологій штучного інтелекту.*

Українці селилися там, де була робота і житло. Причиною цього була відсутність транспортної розв'язки. Перша хвиля іммігрантів користувалася згаданими програмами і відправлялася на Захід, щоб отримати свою землю. А от представники другої хвилі навпаки, переважно обирали міста, не виявляючи бажання їхати сільськогосподарські роботи.

Галина Лихошва: В Монреалі це буде квартал, який називається Поінт-Сент-Шарль, тобто безпосередньо там навіть вулиця називається вулиця Севастополя. Там будуть жити українці з іншими іммігрантами. Потім вони переселяться також у квартал Розмонт, наприклад, чи квартал Фронтенак, чи квартал Лашін. Чому? Тому що там також є робота будівництва мостів, будівництва залізниці, ремонтні роботи локомотивів, потягів і таке інше.

Галина Лихошва: Ще цікавинка є, що не тільки Монреаль. Є місто у Квебеку, називається воно Вальдор. Воно знаходиться у регіоні, який називається Альбіцібіт-Теміс-Камеанге, і там безпосередньо шахти. Тобто шахтарі, деякі українці, які були шахтарями, вони виїжджали безпосередньо туди.

Галина Лихошва: Перші дві хвилі іммігрантів, звичайно, це будуть більш такі робочі. Сама перша, вони більш селяни, вони фермери, вони приїжджають з Галичини, з Буковини, щоб їхати на заробітки у Західну Канаду. Друга хвиля,

це більш робочі, будівельники, працівники залізниці. Третя хвиля імміграції – це вже після Другої світової війни. Після Другої світової війни більшість іммігрантів тікала від радянської влади. І вони будуть більш інтелігенти, вони будуть лікарями, вчителями, працювати в адміністративних органах. Тобто, починаючи з 50-х, 60-х років, українці будуть вже займати інші позиції.

Євген Кравченко: Як я вже казав, найкращий спосіб дізнатися про те чим займалися українці на теренах Монреалю і Квебеку – це подивитися якісь періодичні видання, де будуть оголошення. Таким чином ми можемо простежити чим займалися українці, які були тут. Наприклад, «Український дамський салон краси», студія фотографії. Також у таких виданнях можна було знайти перелік українських адвокатів, будівельників. В українців є таке гарне прислів'я «Свій до свого по своє». Тому звісно, що тобі краще йти до людини, яка буде тебе розуміти і з нею буде простіше домовитися ніж з місцевими.

Галина Лихошва: Третя Хвиля міграції, вона була дуже прив'язана до України, вона бажала, щоб тут, в Канаді, вони і розмовляли, і спілкувалися українською мовою, і щоб культура жила там, і продовжували українські заходи.

Галина Лихошва: Роки 50-60-ті ми називаємо золотим віком української громади в Монреалі. Що це означає? По-перше, рідні школи, українські школи, суботні школи відкриваються біля церков, відкриваються українські спілки, кредитні спілки, відкривається радіопередача та телепередача. Відкриваються студентські гуртки, тобто, при деяких університетах є українські студентські гуртки. Відкривається навіть книгарня, українська книгарня в Монреалі і навіть є друкарня, тобто, друкарня українських книг в Монреалі.

Закадровий голос «Українське національне об'єднання»

Відеосупровід: будівля УНО на вулиці Фесмонт в Монреалі.

Ще до настання золотого віку української громади в Монреалі, іммігранти намагалися створювати різноманітні організації, щоб мати можливість зберігати свої традиції, і звичайно ж спілкуватися один з одним рідною мовою навіть на чужині. Одним із таких товариств стало Українське національне об'єднання, історія якого сягає корінням початку 20 століття.

Візуальний ефект: Перехід «Газетна рамка» – інтерв'ю з Катрусєю Смолинець в бібліотеці УНО.

Катруся Смолинець: Перші кроки заснування були в 1933 році. В тих часах у Канаді Советський Союз підтримував пропаганду, підтримував українських комуністів. А свідомі українці, хто хотіли вільну Україну, з'єдналися. Була Організація Українок Канади і Стрілецька громада. Це не були всі вояки, але багато було ветеранів визвольних змагань і люди, хто хотіли підтримувати незалежну Україну. Стрілецька громада, Організація Україно-Канади з'єдналися створити Українське національне об'єднання в Канаді в 1933 році. І в той самий час УНО, Українське національне об'єднання, відкрилося тут у Монреалі. Були перші сходи, де було 12 осіб. Вони зібралися і сходилися зустрічатися щотижня, поки не назбирають достатньо членів, щоб мати загальні збори.

Катруся Смолинець: Вся підтримка була від української громади. В тих часах уряд і місцевий, і провінційний, і федеральний не дуже підтримували етнічні і іммігрантські організації. Існування цих організацій залежало від самих членів. Українці були дуже щирі, збирали великі пожертви. Ми бачимо тут в архівах є по доляру, по 50 центів щотижня цілий рік збирали. Українці

були дуже присягнуті до ідеї незалежної України, але то були всі гроші від бідних робочих людей. Не було грошей урядових, гарантів чи якоїсь підтримки, взагалі того не було.

Катруся Смолинець: Хто могли бути члени УНО? Всі українці, не дивлячись на релігію чи звідки вони. Але жінки були члени організації «Українок Канади», що є братерською організацією. Молодші люди були члени МУНО – Молоде українське національне об'єднання. Чоловіки були члени самого УНО, але це братерські організації і ОУК, Організація Українок Канади, де належали всі жінки, були частиною УНО, частиною родини, але не самі члени УНО. Там все складні права були, хто міг до кого йти голосувати. В тих часах, треба признати, що дуже часто жінки і чоловіки не були в тих самих групах. Вони осібно, так само, як по церквах часто, чоловіки з одного боку, жінки з другого боку стояли. Тут жінки були в ОУК, що є частина УНО, а чоловіки були безпосередньо члени УНО. І це змінилося тільки 10 чи 15 років тому. Я перша голова жінка, голова УНО. І ОУК ще існує.

Закадровий голос «Будівля УНО до 1944 року»

***Відеосупровід:** оголошення і афіші з архіву УНО за роки від 1933 до 1944.*

У перші 10 років існування УНО не мало власної будівлі, тому усі події відбувалися в орендованих приміщеннях. На багатьох афішах і листівках зазначається назва Plateau Hall, в якому проводилися масштабні святкування, пам'ятні вечори та творчі зустрічі. Менші ж зустрічі влаштовували у будівлі, що належала іншій громаді.

КАТ

Катруся Смолинець: Це було в 1944-му році. В тих часах УНО збиралися у будівлі, яка належала польській громаді. Але можете уявити собі, що було певне тертя між польською громадою, хто хотіли мати цілу будівлю для себе,

то УНО в той час вирішили, що треба закупити свою будівлю. Якраз у 1944-му році вони збирали гроші знову від членів, це все було пожертви від української громади, щоб купити будівлю, яка далі належить УНО і є на розі Сен-Лоран і Принц-Артюр.

Тепер в тих часах вони не збирали грошей, але було тяжко і було багато роботи. Люди безкоштовно працювали, то не тільки давали гроші, щоб купити, але також всю працю самі робили своїми руками там, де могли то робити.

В кінці УНО також отримали іпотеку від Українського народного союзу, хто підтримували українську громаду і дозволили УНО купити гарний будинок, як на той час був відповідний на заходи.

КАТ

Катруся Смолинець: Та будівля нам належить, але у 1957 році було ясно, що через приїзд багатьох українців після Другої світової війни, так звані DP, Displaced Persons, що будівля та оригінальна будівля була замала на заходи, на потреби УНО, то купили оцю будівлю, змогли знову назбирати досить грошей і взяти невелику іпотеку, від Українського Національного Союзу, щоб купити оцю будівлю, а далі мати приходи від оренди від оригінальної домівки, яка далі ще до сьогодні є в руках УНО. І далі приносить оренду, яка дозволяє нам і втримати головний будинок, і також підтримувати різні події українські.

КАТ

Катруся Смолинець: Перші заходи, тут все був хор. Хор був велика частина УНО. Знаєте, як українці приїжджали сюди, вони часто приходили спершу в цю будівлю. В тих часах, у 50-х, 40-х роках було менше церков. Були українські церкви, але менше. І часто люди, хто приїжджали поїздом до Монреалю, то перші приходили сюди і шукали собі заняття. Були хори.

Все був театр, чудовий театр, і ми до сьогодні маємо п'єси від тих часів. Була українська школа створена також, «Рідна школа» і українознавство. Курси

відбувалися якраз у цій кімнаті, де ми знаходимося тепер щосуботи від 9-ї ранку до 4-ї по обіді.

Була Молодече українське національне об'єднання, де молоді люди могли збиратися. І організація Україно-Канади, себто жіноча ланка УНО, все були активні, організували культурні заходи. Не тільки спільну кутю й свячене, але також різні свята і події: виступи, Шевченківське свято, свято Незалежності, все були виступи в цій будівлі і в громаді.

Також тут ще із 1945-го року існує танцювальна група імені Петра Марунчака.

***Вставка:** Фото ансамбль Марунчака*

КАТ

Катруся Смолинець: Петро Марунчак був молодий універсальний, хто почав вчити дітей українським танцям в 1946-му році в першій будівлі, а тоді перейшов сюди. І ці танці продовжуються тут до сьогодні, щоп'ятниці. Діти, молоді й дорослі збираються і вчаться українським народним танцям.

Євген Кравченко: В УНО проводяться ті самі свята Миколая. Це було при Рідній школі. Зараз українська школа Тараса Шевченка. Ми робимо вже п'ятий рік поспіль. Робимо виставу таку казкову, в якій приймають участь безпосередньо діти зі школи. Хтось пише сценарій з вчителів, і потім ми з дітьми тут на великій сцені робимо і для дітей це просто якесь «Вау».

Євген Кравченко: Усі предмети велися виключно українською мовою, а які саме були предмети ми можемо подивитися у документах 40-х років. Ось у нас є поведення. Я думаю, що це поведінка, пильність, релігія, читання, писання, оповідання, граматики, історія, географія, спів, зверхній порядок. Скажімо, наукові знання діти тут отримують у звичайній школі. Це добре, наприклад,

зараз школа Тараса Шевченка вона також надає хімію, фізику – це як доповнення до місцевої школи, це дитині корисно. Але Рідна школа більше була направлена на збереження традицій і мови.

Катруся Смолинець: Я тут ходила до української школи, коли я дитиною була. То я перше прийшла в цей будинок в 1967-му році, коли мені було 5 років. Я тут виступала, пан Іван Король вчив мене декламації і театру. То я все була прив'язана і мої батьки були члени УНО і збирали гроші на цю організацію. Коли я піросла, я перейшла в молодечу організацію «ПЛАСТ», організація скаутінгу.

Коли мої діти виростали, я не була дуже активна тут. Але вже коли мої діти вирости, я шукала, де в українській громаді можна вплинути і бути корисним. Я повернулася до членства і була вибрана до управи в тих роках.

Закадровий голос «Започаткування бібліотеки при УНО» - 1

Відеосупровід: архів при УНО, коробки з неоцифрованими паперами і книгами.

Сьогодні при УНО діє єдина в Монреалі українська бібліотека, поповнення якої відбувалося від часів започаткування організації. Архівні документи і книги накопичувалися роками, але доволі довгий час не використовувалися за призначенням і припадали пилом в окремих кімнатах будівлі.

Євген Кравченко: Що люди могли з собою везти: вони брали певні речі і книжки. Вони привозили їх і віддавали в товариство «Просвіта» – це була своєрідна бібліотека, люди там могли поспілкуватися, поговорити. Але, на жаль, в 2011 році, якщо я не помиляюсь, Товариство «Просвіта» перестало існувати, воно закрилось через брак членів товариства, на жаль. Але гарна новина в тому, що книжки, вони були передані сюди в Українське національне

об'єднання і вони зберігаються в бібліотеці. Є дуже багато старих книжок, вони просто так на руки не видаються, але якщо людям треба працювати над якимось матеріалом, то вони можуть записатися в бібліотеку і працювати.

Закадровий голос «Започаткування бібліотеки при УНО» - 2

***Відеосупровід:** бібліотека при УНО, книжкові стелажі, портрети на стінах, дитяча зона.*

Для проведення реорганізації і створення бібліотеки потрібні були гроші, час, а головне люди готові допомагати УНО на волонтерських засадах. На той час попит на українські книжки не був значним. Проте останні роки суттєво змінили цю ситуацію...

КАТ

Катруся Смолинець: Почалася війна і почали приїжджати українці сюди, до Монреалю і до Канади. До Квебеку, кажуть, приблизно 30 тисяч українців приїхали від початку війни. Тоді ми побачили, що може є більша потреба на ці книжки. Може є більша потреба, щоб люди мали де збиратися в бібліотеці. Бо бібліотека не є тільки, щоб люди брали книжки, але то є громадський центр, де можна збиратися, говорити, мати заняття для дітей.

То ми думали тоді, купили і вставили полиці, які ви бачите довкола нас. Але якраз того літа з'явилася, так як ангел, бібліотекарка Оксана Кузнецова, хто сама із Києва приїхала через війну. Приїхала сюди і прийшла і сказала, я є бібліотекарка, чи я можу вам допомогти. І Оксана взялася за роботу, неймовірну роботу, бо ви не можете уявити собі, яке все було тут порохом покрите і просто коробки стояли. То вона все поскладала, як професійна бібліотекарка знала, що складати, що записувати, як справді організувати бібліотеку.

Вже у 23-му році, в квітні, ми офіційно відкрили бібліотеку, запросили громаду, і від того часу щонеділі від 2 до 5 години бібліотека відкрита для публіки.

Катруся Смолинець: Від того часу бібліотека існує, до нас приходять не тільки українці, але також приходять люди, хто хочуть вчитися українську мову. Є люди, хто прихильні до України і до українців, і хочуть навчитися, позичають книжки, позичають словники, позичають просто книжки про історію, про українство. Приходять люди, хто побрані з українцями і хочуть трошки більше навчитися. Приходять батьки, хто хочуть дати своїм дітям доступ до чогось українського. І приходять люди, хто просто хочуть спілкуватися.

Євген Кравченко: Багато книжок, особливо старих, які ми можемо знайти в бібліотеці – це ті, що привозились безпосередньо іммігрантами з України. Зараз, звісно, бібліотека відновлюється. Якщо людина хоче якусь спеціальну книгу, вона може записати це в бібліотеці, і ми закупуємо книги. Минулого року багато дитячих книжок було закуплено і створений спеціальний дитячий простір. Творчий читацький простір для маленьких дітей, де інколи навіть проводяться читання казок для дітей, якщо у когось є маленькі діти у когось вони можуть прийти в бібліотеку і їм читатимуть казку.

Катруся Смолинець: Яке є значення українського національного об'єднання дотепер і сьогодні? В майбутньому ми побачимо. Від 1933 року українці шукали, де збиратися. І все було це об'єднання було тут. До 50-х, 60-х років. Після того було мало імміграції. І асиміляція робить своє, люди асимілюються, трохи менше мають до діла з організаціями.

Але тут далі трималося місце, де люди могли збиратися. У 90-х роках після незалежність була ще одна хвиля імміграції, і оці люди знову могли сюди прийти. Сюди прийти і створили, відновили хор, відновили театр, відновили таке товариство «Зустріч», де новоприбулі, бо вони не приїхали однією хвилею. Але коли хтось приїжджав і йому було скучно і хотіли, десь у української громади притулитися, вони приходили на зустріч. І це тривало, а тоді знову асиміляція, чи воно потрібне.

До повномасштабного вторгнення ми собі трохи думали, чи воно потрібне далі, кому воно потрібне. І склад, і архіви, і бібліотека, а тоді війна. І бачимо, що тепер є величезна хвиля. Цікаво буде побачити, до якої міри такі організації будуть потрібні в майбутньому. Я думаю, що були потрібні, коли не було соцмережі, були потрібні, коли було неможливо вертатися на Україну. Я маю надію, що війна скінчиться і буде знову змога подорожувати, повертатися на Україну, щоб діти, ті, хто мають родичів, могли літом їхати до баби на село і там вчитися української мови.

Закадровий голос «Збереження традицій у змішаних сім'ях»

Відеосупровід: вулиці Монреалю, люди, що гуляють містом.

Українці, що колись оселилися в Квебеку намагалися зберігати свої традиції і передавати звичаї та мову із покоління в покоління. Таке завдання важко назвати легким, а надто у сім'ї, в якій зіштовхуються дві різні культури. Проте неможливого все ж не існує, а любов, повага і розуміння, навпаки, сприяють виникненню нових шляхів для розв'язання побутових непорозумінь. Усе це дозволяє створити симбіоз, в якому співіснує квебекське та українське.

Візуальний ефект: Перехід «Газетна рамка» – інтерв'ю з Марією Білаш.

Марія: Мій чоловік дуже підтримує українську культуру і дуже прагне, щоб наша донька теж мала цю подвійну самоідентифікацію. Тому для нього

важливо, щоб ми говорили вдома українською. Ми іноді навіть влаштовуємо дні, коли ми говоримо тільки українською, або півдня, коли ми говоримо українською, або долучаємось до дитячих ігор українською мовою. І мій чоловік також вивчає українську мову вже чотири роки.

Марія: З членами родини ми говоримо в основному французькою мовою, з моїм чоловіком я говорю французькою, з моєю донькою я говорю українською, але дуже часто також використовую французьку. Але ми намагаємось. Вдома ми використовуємо іноді українські книжки, іноді я беру французьку книжку і просто перекладаю її українською в ході читання. Також іноді дивимось мультики української і, звичайно, спілкування з бабусею, з дідусем онлайн. Вона намагається якось з ними знайти спільну мову. Мій чоловік вивчає українську індивідуально, він ходить на мовні курси, 4 роки займається в різних додатках.

Звичайно, йому непросто, особливо коли наша родина з України, мої батьки приїжджають, тому у них є мовний бар'єр. Але так як мої батьки теж роблять зусилля і намагаються трішечки говорити французькою, тому зрештою виходить франко-український суржик.

Закадровий голос «Мова у однонаціональних сім'ях»

***Відеосупровід:** родини з дітьми, що гуляють містом.*

Дещо простіше передавати дітям мову у сім'ях, де обоє батьків українці, адже таке оточення дозволяє використовувати українську мову постійно, а тому навчання виходить природним і невимушеним.

***Візуальний ефект:** Перехід «Газетна рамка» – інтерв'ю з Дмитром Самбурським.*

Дмитро: Важкості ніякої з вивченням українського не було, бо ми навмисно українською не вчимо. Донька читає, може писати українською, але це якось так натурально сталося, їй цікаво. Навмисно ми їх не вчимо, сина читати українською не змушуємо, тому він може просто спілкуватися. Тому українською побільш всі обмежується розмовною в обох дітей. Тому з цим проблем не було. А підтримати двомовність, багатомовність теж якось нормально. Просто звичка. Всі завжди вдома українською, це норма. Вони іноді переходять між собою, можуть, на французьку, бо якщо якась тема їхня сучасна, про що вони з друзями в школі розмовляють, вони, звичайно, можуть там трошки французькою вдома поспілкуватись.

Марія: Основними труднощами збереження українських традицій в сім'ї, особливо в сім'ї, яка двокультурна, я вважаю, це той факт, що весь тягар лежить на мені, тобто вся ця відповідальність лежить на мені. Тому мені потрібно пам'ятати кожен день, що для збереження культури необхідно це робити щодня. Тобто не забувати говорити українською, навіть коли після 18 років життя за кордоном вже рідною мовою стає також мова нової країни, в якій ви живете, і це нормально, але просто треба не забувати і допомагати своїй дитині.

В основному проблема – це як зберегти у дитини цю любов до країни, в якій вона ніколи не жила, і розуміння важливості цього моменту. Я б сказала, це основний важкий такий момент, про який треба завжди пам'ятати.

Але загалом вся моя квебекська родина дуже підтримує, тому в цьому плані немає жодних проблем. Я їм за це дуже вдячна. Вони дуже відкрито ставляться до нашої культури.

Закадровий голос «Українські школи»

Відеосупровід: архівне фото з української школи.

Українські школи, які ще з першої половини ХХ століття існують на території провінції Квебек, для багатьох батьків залишаються найкращим ресурсом для ознайомлення дітей з їхнім корінням і засобом для формування їхньої національної ідентичності.

УЕV

Євген Кравченко: Дуже приємно, коли зустрічаєш друге-третє покоління українців, які тут народилися, і вони говорять українською мовою, так, є слова, які запозичені з англійської і французької мови, але ти не скажеш, що вони приїхали і що вони тут народилися. Це заслуга, звісно, українських шкіл всі вони навчають дітей українською мовою. В принципі, вони прививають дітям ці традиції, які вони передають далі. Знову ж таки, школа українська тут для дітей це не є інституція, щоб дитина отримала тільки знання.

Це більше оці зв'язки між українцями, щоб діти спілкувались між собою, щоб вони будували стосунки між собою. Це буде допомагати і українській громаді в Канаді, і також це буде працювати на користь України.

Марія: Наша донька вивчає українську мову завдяки українській школі. Це основний ресурс, на який ми покладаємо багато надії і заохочуємо її. Кожної суботи в нашому районі, недалеко від нашого дому, є чудова українська школа імені Тараса Шевченка. У них є різні уроки: народознавство, співи, математика, яка йде вже на високому рівні, порівняно з французькою школою. Тому це момент, коли вона може зустріти дітей, які теж говорять українською, для неї дуже важливий. І вона відчуває, що вона не одна. Цей осередок дуже-дуже важливий для нас.

Дмитро: В українську школу не ходили, зводили дитину, доньку, старшу дитину на пробне заняття. Ну, щось нам не зайшло, бо українська мова,

українська культура — це одне, це гарно, але там це ж такий підхід був більш пострадянський, сама методологія навчання нам не зайшла. Ми туди доньку повели, доньці було чи 5, чи 6 років. І там вона була наймолодша, як би, в своїй групі, всіх, які у ньому заняті. Але ж, ну, всі сидять. Ну, діти їм, вони не можуть отак довго сидіти, дзига в одному місці, це нормально, діти мають рухатись. А там всі отак чотінько, суворо, там, підняли руку. Не можна часто виходити чи в туалет попити водички, ще щось. Ми так на це подивилися... Це не по-сучасному, не по-квебекськи, не по-канадськи.

Закадровий голос «Свята»

***Відеосупровід:** відео з заходів і українських свят в Монреалі.*

Свята і обрядовість, яка за ними слідує, важлива складова життя діаспори. Сім'ї дотримуються різних звичаїв, об'єднують місцеві святкування з традиційно українськими або ж взагалі відмовляються від звичних для багатьох вірувань.

Марія: В нашій родині є декілька обов'язкових українських свят, яких ми дотримуємось. Наприклад, на Великдень ми робимо писанки, і цікавий факт, цьому нас тут навчила інша сім'я, які українці в третьому чи в четвертому вже поколінні. До цього ми знали, як робити писанки, але ми їх не робили власне, тобто ми просто робили крашанки. І три роки тому вони нас покликали в гості, і ми робили з ними писанки так, як це робиться воском, всіма цими інструментами.

Тобто вони вже українською не говорять, але єдине, що вони залишилося, це, власне, ці писанки і борщ.

Ми також обов'язково готуємо вечерю на Різдво. Намагаємось готувати 12 страв. Ми святкуємо Різдво в січні, тому що 24-25 вже зайняті квебекським Різдвом, на яке ми не претендуємо. Тому 24-25 квебекські страви, а в січні там

5, 6, 7, 8, тобто десь на початку січня ми запрошуємо обов'язково всю сім'ю, всю родину, квебекських друзів, щоб вони скуштували наші страви, щоб вони змогли якось зануритися в цю атмосферу. І на наступний рік ми плануємо вивчити колядки і ходити співати по будинках наших знайомих.

Дмитро: Різдво відмічаємо місцеве. Я навіть не хочу сказати католицьки, не католицьки, просто Різдво. До дітей приходить Père Noël, вони знаходять подарунки, вихідний, класно. Пішли в сніг, погрались, зима. Вдома посиділи, святкували.

Останні кілька років ще з друзями зустрічаємося, які в інших містах живуть. Це більше як таке західне свято, вихідний. Великдень в церкву, звичайно, не ходимо, але дружина ще любить спекти пасочки, з дітьми пофарбувати яйця. Крашанки зробити, все цікаво, але ж без жодної релігійної частини цього всього.

Закадровий голос «Культурні заходи»

***Відеосупровід:** відео з заходів, у яких брала участь організація Le Petit en.*

Для великої кількості українських сімей культурне життя не обмежується традиційними святами, адже представники діаспори беруть активну участь у створенні іміджу України закордоном. Вони допомагають організовувати різноманітні події, присвячені Батьківщині, і навіть створюють нові організації, що сприяють популяризації нашого, українського серед населення Канади.

Марія: Наша сім'я бере активну участь у заходах української діаспори. Особливо активну участь ми почали брати від початку повномасштабної війни, тому що хотілося якось допомогти, якось бути корисним. Я займаюся

організацією, яка називається Le Petit Varenique Ukrainian. Це неприбуткова організація, яка має на меті популяризацію української кухні серед місцевого населення. Ми робили і робимо українські обіди. Такі поп-ап заходи, які мають на меті зібрати кошти для української громади на якісь потреби і також познайомити квебекців та жителів Канади загалом з українською кухнею. Я дуже люблю готувати і вся сім'я залучена до цих івентів, до цих заходів. Тому ця організація є для нас важливою і таким важливим інструментом для популяризації нашої гастрономічної спадщини.

Також ми приймаємо участь в заходах, таких як Merci Borsch. Наша команда була одною з команд, які готували 100 літрів борщу в жовтні, щоб подякувати канадійцям за ту підтримку, яку вони надали українцям.

Закадровий голос «Традиційний посуд»

Відеосупровід: виставлений на показ Опішнянський посуд.

Жодна подія, що відбувається за участі пані Марії і пов'язана з гастрономічною спадщиною України, не обходиться без обов'язкового атрибуту у вигляді традиційного родинного посуду, що подолав довгий шлях і зрештою опинився на різних канадських застіллях.

MAR

Марія: Цей посуд спочатку він приїхав у Францію, а потім, коли ми переїжджали в Канаду, ми все це в контейнери, у нас там дуже великий набір опішнянського посуду. Глечики, тарілки для борщу, велика миска для вареників, тобто всі ці тарілки, якими ми користуємось під час наших заходів. І я сподіваюся, я б хотіла колись відкрити музей, такий музей-ресторан, де можна було б куштувати українську кухню і виставити всі ці тарілки.

А іще я дуже захоплююсь кухнею, я збираю книги цікавих рецептів. Наприклад, є рецепти Кропивниччини. Це дуже унікальна збірка рецептів, які записані від бабусь з такими дуже автентичними рецептами. І записані, що

цікаво, мовою, якою ці бабусі говорять: «На дно я ложу дуже багато цибулі, ложу м'ясо кусочками, обнакновенне, сире м'ясо».

Закадровий голос «Рушники»

***Відеосупровід:** репортаж з дому пані Марії, де вона показує колекцію вишитих рушників.*

Окрім посуду папі Марія привезла до Канади й вишиті рушники своєї прабабусі. Ці родинні реліквії мають доволі довгу історію існування, а тому з плином часу їм стала властива крихкість. Через низьку якість ниток, рушники важко прати, адже через зовнішні впливи кольори поступово блякнуть. Тож сьогодні ці скарби лише зрідка використовуються як декор на свята, проте зі зрозумілих причин стіл ними не застеляють. Пані Марія розповіла, що дуже хоче передати ці рушники своїй доньці у спадок, а також спробувати поповнити колекцію вишитим власноруч виробом.

Закадровий голос «Фестиваль»

***Відеосупровід:** репортажні відео з фестивалів, надані учасниками і волонтерами.*

Вишивання рушників – це старовинний український обряд, який потроху забувається навіть на теренах сучасної України. Проте плинність історії триває, а на заміну давнім звичаям приходять нові. Так у місцевих українців сформувалася щорічна традиція, яка поступово перетворилася на важливе свято.

2GAL

Галина Лихошва: Особлива подія, така найважливіша, можна сказати, подія в українській громаді і в Монреалі – це фестиваль. Тобто це фестиваль, український фестиваль в Монреалі. Він почався у 2000-х роках і ось вже 25 років він існує. Тобто святкування твоєї культури, пісень, танців, кухні. Тобто український фестиваль – це коли ти відкриваєш Україну для мешканців

Монреалю, англомовних та франкомовних, ну і в той же час ти просто поринаєш на день чи на два, ніби ти знаходишся в Україні.

MAR

Марія: Ми щороку ходимо на український фестиваль в Монреалі, це велике свято для родини. Моя донька знає, що це важливе свято, і ми кожного року приймаємо участь.

DMY

Дмитро: В серпні чи на початку вересня, коли проходить український фестиваль в Розмоні, то якщо ми туди приходимо, то там дітей підштовхуємо якісь майстер-класи українські, щось поробити. Чи як перший фестиваль після того, як війна почалась. Там плели ці камуфляжні сітки, то ми з дітками теж допомогли, листівки робили для військових, щоб діти відчули українську ідентичність.

Відеоряд: вулиці міста Монреаль

Закадровий голос «Висновки»

Життя століттями розкидало наш народ по всьому світу. Дехто іммігрує свідомо, а когось до цього підштовхують зовнішні фактори. Наші долі формують рішення, які ми приймаємо чи ігноруємо у певний момент життя, і саме вони утворюють історію кожного з нас. Та зрештою, незмінним залишається одне — навіть за межами Батьківщини українці прагнуть залишатися українцями.

MAR

Марія: Найважливіше, що б я хотіла передати своїй доньці, це любов до України. Це звучить так якось банально і глобально, але розуміння, що вона є частиною якоїсь культури, і це важко, тому що вона вже канадійка і вона квебекуа тому я і хочу передати їй це розуміння. Розуміння, що в неї подвійна

культура і вона настільки ж українка, як канадійка. Половина від мами, половина від тата.

Галина Лихошва: Мені дуже сподобався цей вислів, що я вчитала в одному джерелі «Українці в Канаді», Павло Юзик, якщо я не помиляюся, автор. І він сказав, що тут, в Канаді, ми як на землі свободи. І ми можемо розмовляти українською, ходити до українських церков, співати українською, підтримувати українські традиції, тому що зараз на території України ми не можемо цього робити. Українська мова заборонялася, багато людей було ув'язнено через те, що вони спілкувалися українською мовою чи писали українські твори і таке інше.

YEV

Євген: Але українці вистояли, вони згуртувалися, вони зробили свої організації, вони продовжують існувати і робити і створювати...

45.11KAT

Катруся Смолинець: Коли війна почалася і почали дивитися детально, росіяни показали світові, що українці не є росіяни, що то є інакші люди, якою б мовою не говорили.

46.15GAL

Галина Лихошва: Навіть сьогодні, так, не на всі території України ми можемо продовжувати жити по-українськи. Тому мені здається, що діаспора, вона велика підтримка українців не тільки на території України, а у всьому світі.

Відеосупровід: різнопланові кадри, що показують життя української громади в Монреалі.

47.16GAL

Галина Лихошва: Чому саме Канада? Тому що вони сказали, що нам тут вільно дихається. Не тільки вільно дихається, а ще й вільно розмовляється українською.

Аудіо- та відеосупровід: музика затихає і картинка потроху темнішає.

VI. АНОТАЦІЯ

Мамасва Д. А. «Українська душа в серці французької Канади»: особливості створення документального відеонарису. – Рукопис.

«Українська душа в серці французької Канади» – документальний відеонарис, який досліджує феномен збереження української ідентичності у франкомовному середовищі Монреаля. Проєкт розкриває особисті історії українців, які живуть у Квебеку, зокрема через інтерв'ю з героями, фахівцями, представниками культурних осередків, а також через архівні відео, світлини і матеріали з фестивалів. Відеонарис демонструє, як українська мова, культура, звичаї і духовність зберігаються й трансформуються у багатокультурному просторі Канади. Унікальність проєкту полягає в поєднанні документальності, емоційності й культурологічного підходу, що акцентує увагу на цінності традицій для українців, що живуть за кордоном. Відео поширюється через соціальні мережі, зокрема через Instagram і Facebook, тематично спрямовані на представників української громади, основною платформою для публікації є

Ключові слова: діаспора, Канада, Квебек, Монреаль, документалістика, українська культура, ідентичність, відеонарис.

Mamaieva D. A. “The Ukrainian Soul in the Heart of French Canada”: Features of Creating a Documentary Video Essay. – Manuscript.

“The Ukrainian Soul in the Heart of French Canada” is a documentary video essay exploring the phenomenon of preserving Ukrainian identity in the French-speaking environment of Montreal. The project reveals personal stories of Ukrainians living in Quebec, particularly through interviews with subjects, experts, and cultural representatives, as well as archival footage, photographs, and festival materials. The video essay demonstrates how the Ukrainian language, culture, traditions, and spirituality are preserved and transformed in the multicultural space

of Canada. The uniqueness of the project lies in its combination of documentary style, emotional depth, and a cultural approach that emphasizes the value of traditions for Ukrainians living abroad. The video is shared through social media platforms, primarily Instagram and Facebook, targeted at the Ukrainian community, with YouTube serving as the main platform for publication.

Keywords: diaspora, Canada, Quebec, Montreal, documentary filmmaking, Ukrainian culture, identity, video essay.